

Кононенко Андрій Геннадійович,
*аспірант Інституту професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СЛЮСАРІВ З РЕМОНТУ АВТОМОБІЛІВ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. У статті проаналізовано основні питання реалізації педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у ПТНЗ. Плідний аналіз наукових доробків з питань дослідження, власний досвід, результати факторного аналізу визначили такі провідні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів: застосування інтерактивних педагогічних технологій; цілеспрямований розвиток в учнів потреби в оволодінні професійною діяльністю та самовдосконаленні; системно-послідовне формування в учнів «умінь навчатися»; створення сприятливого середовища для навчально-професійної діяльності учнів.

Ключові слова: педагогічні умови, формування професійної компетентності, майбутні слюсарі з ремонту автомобілів, інтерактивні педагогічні технології, професійна діяльність, середовище для навчально-професійної діяльності.

Кононенко Андрей Геннадиевич

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СЛЕСАРЕЙ ПО РЕМОНТУ АВТОМОБИЛЕЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Аннотация. В статье проанализированы основные вопросы реализации педагогических условий формирования профессиональной компетентности будущих слесарей по ремонту автомобилей в ПТУЗ. Плодотворный анализ научных работ по теме исследования, собственный опыт, результаты факторного анализа определили такие основные педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих слесарей по ремонту автомобилей: применение интерактивных педагогических технологий; целенаправленное развитие у учащихся потребности в овладении профессиональной деятельностью и самосовершенствовании; системно-последовательное формирование у учащихся «умений учиться»; создание благоприятной среды для учебно-профессиональной деятельности учащихся.

Ключевые слова: педагогические условия, формирование профессиональной компетентности, будущие слесари по ремонту автомобилей, интерактивные

педагогические технологии, профессиональная деятельность, среда для учебно-профессиональной деятельности.

Andriy Kononenko

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL COMPETENCE MECHANIC ON CAR REPAIRS IN VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. *The article analyzes the main issues of implementation of pedagogical conditions of formation of professional competence repairman cars in VET. Fruitful analysis of scientific works on research, personal experience, the results of the factor analysis enabled us to define such leading pedagogical conditions of formation of professional competence mechanics repair vehicles: the use of interactive teaching technologies; purposeful development of students' needs in mastering the profession and self-improvement; systematic and consistent development of students' abilities to learn; creating a favorable environment for teaching and professional work of students.*

Keywords: *pedagogical conditions of formation of professional competence, future mechanic on car repairs, interactive educational technology, professional activity, the environment for teaching and professional activities.*

Постановка проблеми

Актуальність проблеми дослідження. Професійна-технічна освіта завжди посідала провідне місце в системі соціальних відносин і визнавалася домінантними факторами в економічному та політичному розвитку суспільства. Ефективність моделі підготовки майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів може забезпечити прогресивний розвиток транспортної інфраструктури України. Повсюдне запровадження новітніх систем технічного обслуговування, залучення ІТ технологій у базисну підготовку майбутніх фахівців з ремонту транспорту приведуть до інтелектуалізації всього соціального простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У зв'язку з вищевказаним, важливого значення для педагогічної теорії набуває визначення сприятливих педагогічних факторів та умов формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників вже з перших днів навчання у професійно-технічному навчальному закладі. Підкреслимо, що питання обґрунтування педагогічних умов ефективного формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є одним із головних у нашому дослідженні. Результати його розв'язання нададуть можливість визначити провідні напрями наукового пошуку, розробити методику ефективного формування здатностей учнів до подальшої професійної діяльності.

Насамперед зазначимо, що у наявній психолого-педагогічній, енциклопедичній літературі немає єдності думок учених щодо сутності понять «фактор», «педагогічна умова». Коректним є психолого-педагогічне тлумачення «умови»

Л. Вигоцького¹² як сукупності об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне розв'язання поставленого педагогічного завдання. У цьому контексті умови виступають динамічним регулятором інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних факторів навчання¹¹. О. Пехота визначає педагогічні умови як систему, основними складовими якої є певні норми, методи, матеріальні умови, реальні ситуації, що об'єктивно склалися або створені суб'єктивно і які є необхідними для досягнення конкретної педагогічної мети⁹. На думку В. Андреева, педагогічні умови є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, організаційних форм навчання для досягнення цілей¹. Такі науковці, як А. Белкін і Л. Качалова^{3; 7}, розглядають педагогічні умови в декількох аспектах. Вони вважають їх ключовим фактором успішності навчального процесу, комфортним педагогічним середовищем і сукупністю заходів у навчально-виховному процесі. Ю. Бабанський розуміє педагогічні умови як «становище, в якому компоненти навчального процесу представлені в найкращій взаємодії, що дає викладачеві змогу плідно працювати, керувати навчальним процесом, а тим, хто навчається – успішно працювати»².

Зокрема, у тлумачному словнику (за ред. Л. Савченко) «фактор» пояснюється як рушійна сила, причина будь-якого процесу або явища, що визначає його характер або одну з його характерних рис, чинник⁸. У педагогічній літературі відомі вчені, здебільшого, ці поняття факторно трактують як основні причини, чинники, умови покращення чи вдосконалення самого педагогічного процесу^{12; 5; 6; 11}. Цікаво, на нашу думку, виписано характеристику факторів у «Психологічному словнику» за редакцією В. Войтка. Тут виокремлюються дві групи факторів, які впливають на перебіг психічних процесів чи явищ: «Фактори – зовнішні щодо індивіда (особистості) — природні і соціальні детермінанти

¹² Textes de base en psychologie. Vygotsky aujourd'hui. Neuchâtel P. — Delachaux & Niestlé, 1985. — P. 23–118.

¹¹ Сіткар С. В. Підготовка інженерів-педагогів у галузі транспорту до організації педагогічного діагностування : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / С. В. Сіткар. — Тернопіль : Б. в., 2012. — 19 с.

⁹ Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пехоти. — Київ : А.С.К., 2001. — 256 с.

¹ Андреев В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. — 2-е изд. — Казань : Центр инновационных технологий, 2000. — С. 124.

³ Белкин А. С. Ситуация успеха: книга для учителей / А. С. Белкин. — Екатеринбург, 1997. — 224 с.

⁷ Качалова Л. П. Педагогическая импровизация / Л. П. Качалова // Теоретическое обоснование основных понятий, обеспечивающих диссертационные исследования : монография / Л. П. Качалова. — Шадринск, 2006. — С. 130–138.

² Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения [Электронный ресурс] / Ю. К. Бабанский. — М., 1977. — Режим доступа : <http://konspekta.net/lek-3492.html>

⁸ Короткий тлумачний словник української мови / за ред. Д. Г. Гринчишина; заг. ред. Л. В. Савченко. — Харків : Прапор, 2004.

⁵ Дубініна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Дубініна ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». — Переяслав-Хмельницький, 2013.

⁶ Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Ф. Євсюков ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Харків, 2006. — 172 с.

його поведінки і внутрішні, суто психологічні, ті, що закладені в самій людині, її внутрішньому світі... розрізняють позитивні і негативні фактори»¹⁰. Погоджуючись у цілому з наведеними трактуваннями цього поняття, все ж підкреслимо, що у нашому дослідженні під факторами ефективного формування професійної компетентності ми розуміємо сили, стимули, що мають потенційну здатність динамічно вплинути на перебіг процесу оволодіння учнями здатностями професійної діяльності.

Мета статті — надати теоретичний аналіз праць відповідно до проблеми реалізації педагогічних умінь формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у ПТНЗ.

Виклад основного матеріалу

Сьогодення вітчизняної освіти, зокрема професійно-технічної, пов'язане з модернізацією педагогічного процесу на засадах нової особистісно орієнтованої концепції – компетентнісного підходу. Наголосимо, що особливість цього підходу полягає у тому, що він не обмежується обсягами знань, умінь і навичок, а спрямований на всебічний, цілісний розвиток особистості.

Таблиця

Відмінності між сучасною парадигмою освіти: «ЗУНівська освіта» та компетентнісний підхід до освіти

Критерії застосування	«ЗУНівська освіта	Компетентнісний підхід до освіти
1	2	3
1. У суспільстві	Закрите підконтрольне суспільство	Відкрите суспільство, яке мобільно змінюється залежно від обставин
2. Сутність освіти	Освіта «догма» на все життя	Освіта «впродовж життя», потреба у безперервній самоосвіті (підвищення самокваліфікації)
3. Професійно-практична підготовка	Майбутній фахівець на виході вже із встановленим рівнем знань (не завжди затребуваним)	Майбутній фахівець готовий до виконання повного спектру професійних дій. Здатний до вільно орендованого вибору
4. Роль інформації в здобутих знаннях	Запам'ятовування, репродукція, отримання іншого знання логічним, або емпіричним шляхом	Знання, призначенні для практичного застосування. Самостійне знаходження інформації, її трансформація згідно з вимогами виробництва
5. Зміст освіти	Отримання інформації, ЗУН тільки в рамках предмета, що вивчається	Складна культурно-дидактична цілісна система – компетентність
6. Предмет (знання)	Наука. Практична діяльність	Наукова практично-орієнтована діяльність
7. Сфера отримання нових знань	Предметна	Надпредметна, багатопредметна
8. Актуальність отриманих знань	Залишаються актуальними упродовж довгого часу життя	Професійні знання старіють та втрачаються, ланка між отриманими ЗУН та самостійно здобутими знаннями стирається

¹⁰ Психологічний словник / за ред. І. В. Войтко. — Київ : Вища шк., 1982. — 218 с.

Продовження таблиці

1	2	3
9. Роль викладача	Транслятор інформації та знань	Навігатор у потоках інформації, розробник професійно спрямованих програм, консультант, дослідник. Постійне джерело наукової інформації
10. Роль наукової інформація у системі навчальних знань	Заздалегідь структурована інформація, почасово визначений обсяг інформації	Необхідність швидкого перетворення значних обсягів інформації, верифікація у науково-навчальну інформацію
11. Місце ЗУН	Підсумковий етап формування майбутнього кваліфікованого робітника	Проміжний етап професійного становлення кваліфікованого робітника
12. Орієнтованість у соціумі	Передача великої кількості інформації від викладача до студента, низька професійна кваліфікація. Слабке працевлаштування. Соціальне середовище, у якому немає конкуренції	Самоосвіта протягом усього трудового життя. Швидка соціальна адаптація. Активна життєва позиція. Здатність до самостійного вибору, самореалізації
13. Кінцевий результат	Постійне знання, яке не оновлюється. Немає диференційованого зв'язку між предметами. Ступінь сформованості фаху у студентів однієї групи різні	Різноманітні ЗУН, професійно направлені. Учень сам формує базу знань, які допоможуть вирішити проблему. Нові знання здобуваються завдяки науково-дослідницькому пошуку
14. Форми і методи, які застосовуються під час здобуття знань	Лекції, лабораторно-практичні вправи та завдання. Репродукційні ілюстративні методи	Семінарські завдання, доклади, які використовують науковий пошук для подолання проблеми. Кейс-методи. Самостійне опрацювання матеріалу у штучно створеному електронному контенті. Вирішення питань, що виникають із змодельованої виробничої ситуації
15. Визначення строку навчання, для отримання спеціальності	Інваріант навчання заздалегідь визначено	Тривалість досить різна, залежить від складності опанованої спеціальності
16. Суб'єкти, які відповідають за тематичне наповнення спеціальності, що здобувається	Міністерство освіти і науки	Міністерство освіти і науки. Роботодавці. Моніторингові групи викладачів. Місцеві органи влади згідно з регіональним компонентом
17. Оцінювання якості ЗУН	Традиційні методи діагностики. Пропуски знань і оцінки з однієї теми надолужуються більш високою оцінкою з іншої теми. Виводиться середньо статистичний показник	Теми, що вивчаються, строго модульовані. Повністю опанувавши одну тему, переходимо до іншої

У зв'язку з вищевказаним, для педагогічної теорії важливо визначити сприятливі педагогічні фактори та умови формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників вже з перших днів навчання у професійно-

технічному навчальному закладі. Підкреслимо, що питання обґрунтування педагогічних умов ефективного формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є одним із головних у нашому дисертаційному дослідженні. Результати його розв'язання нададуть змогу з'ясувати провідні напрями наукового пошуку, розробити методiku ефективного формування здатностей учнів до подальшої професійної діяльності.

З цією метою на першому етапі проведено пілотажне дослідження з опитуванням викладачів та майстрів виробничого навчання щодо факторів, які стимулюють учнів займатися професійною діяльністю. До дослідження було залучено педагогічних працівників Стрийського Вищого професійного училища, ДНЗ Северодонецьке ВПУ, Рубіжанського індустріально педагогічного технікуму, Ізмаїльського центру професійно-технічної освіти. Спираючись на результати статистичного аналізу пілотажного дослідження, виділено найвпливовіші чинники, які, на думку педагогічних працівників, продуктивніше формуватимуть професійну компетентність майбутніх слюсарів з ремонту автомобіля, зокрема: мотивація учня до оволодіння майбутньою професією; перспективи роботи за фахом, необхідність постійно поповнювати обсяг знань; розвивальний характер аудиторних занять; сучасні індивідуальні та колективні форми навчальної роботи (урок-дискусія, урок-проект); організація інтелектуальної позаурочної діяльності учнів (гуртки, клуби, олімпіади); володіння учнем пізнавальними вміннями; наявність якісних посібників та підручників, зокрема електронних; об'єктивність методів контролю навчальних досягнень учнів; додаткові індивідуальні, факультативні заняття з учнями; вимоги викладача (майстра) щодо формування якісних знань з певного навчального предмета; новітні зразки автомобільної техніки, засоби діагностики та ремонту; комп'ютерна техніка (Internet), ІТ-технології.

Відібрані за результатами фактори пілотажного дослідження відображають основні структурні складові педагогічного процесу (педагогічна діяльність викладача; навчально-пізнавальна діяльність учня; методи і форми навчання; зміст навчання; засоби навчання; контроль результатів навчання тощо). На нашу думку, зазначений факт говорить про певну достовірність отриманих даних та валідність процедури пілотажного дослідження. На другому етапі експериментального дослідження факторів планувалося за допомогою методики експертного оцінювання визначити міру впливовості основних детермінантів формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. Варто вказати, що серед розмаїття експертних методик (ранговий метод, метод заданої бальної оцінки, метод парних порівнянь, метод програмного прогнозування, метод експертної оцінки «Дельфі») для нашого дослідження було вибрано ранговий метод як найменш суб'єктивний.

Підбираючи експертів, ми орієнтувалися на вимоги експертології як науки про проведення експертизи до експертів (відносно незалежне адміністративне становище; досвід активної роботи в цій системі; відсутність

роздратування, песимізму, нещирості; інтелектуальна продуктивність; працездатність; упевненість в судженнях; почуття соціальної відповідальності тощо). До експертної оцінки визначених факторів було залучено 36 педагогічних працівників, що мали досвід роботи у професійно-технічній освіті і висловили бажання взяти участь в експертизі. В інструкції до експертного листа респондентам було запропоновано проранжувати 12 факторів за такою методикою: фактора, який, на думку експерта, має найбільший вплив на залучення учня до професійної діяльності, надався перший ранг, найменш впливовішому присвоювався одинадцятий ранг. За результатами експертного оцінювання факторів було побудовано матрицю рангів для визначення місця того чи іншого фактора в загальній системі ранжування. Перевірка правильності заповнення матриці здійснювалася за контрольною сумою за всіма рядками та простежено виконання умови:

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = \frac{(1+n)m}{2},$$

де n – число факторів; m – число опитуваних;

x_{ij} – ранг j -го фактора у 1-го опитуваного. При підрахунках суми чисел в кожному з рядків виявилися рівними між собою (контрольна сума 78).

Для того щоб визначитися з тим, що думки експертів стосовно впливовості вказаних факторів узгоджені між собою, слід визначити єдність думок експертів. З цією метою використовувався коефіцієнт конкордації, запропонований М. Кенделлом та Б. Смітом, який розраховується за формулою:

$$\tau = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \quad \text{де} \quad S = \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^m - \frac{\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m x_{ij}}{n} \right)^2.$$

Після відповідних розрахунків коефіцієнт єдності думок експертів у нашому дослідженні виявився рівним 0,59. Отже, за величиною коефіцієнта τ можна зробити висновок про те, що думки експертів узгоджені між собою.

Натомість, щоб стверджувати, що узгодженість позицій експертів не є випадковою, треба визначити значущість коефіцієнта єдності думок τ . У нашому дослідженні для цього було застосовано критерій Пірсона. Порівняння емпіричного і табличного значення критерію дає змогу зробити висновок про те, що з вірогідністю 95% можна стверджувати: значення $\tau = 0,59$ не є випадковим. Після визначення факторів, які стимулюють учнів займатися професійною діяльністю за автотранспортним фахом, обґрунтуємо педагогічні умови як конструкти, що забезпечують дієвість виокремлених провідних чинників. Зважаючи на це, можемо зробити узагальнення: структурно компетентність має відображати відповідну діяльність. У нашому випадку,

структура професійної компетентності має певним чином зіставлятися зі складовими професійної діяльності.

Розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. Тому цілеспрямований розвиток індивідуальності можливий лише тоді, коли теорія освіти не декларуватиме необхідність творчості педагога і творчості учня, а систематично за допомогою доцільних методів втілюватиме її у навчально-виховному процесі. У сучасному суспільстві джерелом знань може виступати не тільки вчитель, а й комп'ютер, телевізор, відео. Проте в умовах традиційних форм та методів навчання учні, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають. Учні повинні вміти осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах; водночас думати, розуміти суть речей, вміти висловити думку. Саме цьому сприяють інтерактивні технології. Інтерактивні технології відіграють важливу роль у сучасній освіті. Адже завдяки ним учень перетворився на суб'єкт повноправного навчання, від учителя вимагається чітке визначення дидактичної мети, без чого неможливе застосування тієї чи іншої моделі навчання. Їхня перевага у тому, що засвоюються всі рівні пізнання – знання, розуміння застосування, оцінка. В групах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал. Значно підвищується особистісна роль викладача – він виступає як лідер, організатор. Таким чином, провідною педагогічною умовою ефективного формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту є *застосування інтерактивних педагогічних технологій*.

Подальшим етапом нашого дослідження стало вивчення діяльнісного підходу до дослідження означених наукових положень. У педагогічних дослідженнях доведено, що компетентність є «діяльнісною характеристикою людини»⁵. Зважаючи на це, можемо зробити узагальнення: структурно компетентність має відображати відповідну діяльність. У нашому випадку, структура професійної компетентності має певним чином зіставлятися зі складовими самоосвітньої діяльності. Провідною формою цілепокладання у особистісно-професійній діяльності є прийняття навчальних завдань. При цьому навчальне завдання перетворюється на навчальну задачу, яку і розв'язує учень⁴. Важливо нагадати, що навчальне завдання – це комплекс вимог і умов, які ставляться перед учнем і складають зміст предмета його професійної діяльності. З певними узагальненнями висвітливо логіку залучення учня до особистої професійної діяльності. Так, потреба учня як необхідність у

---

⁵ Дубініна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Дубініна ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». — Переяслав-Хмельницький, 2013.

⁴ Гоменюк Д. В. Педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / Д. В. Гоменюк ; Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України. — Київ, 2014.

професійному розвитку, оволодінні знаннями, зустрічаючись з об'єктом (навчальне завдання), «опредмечується» ним і перетворюється в мотив майбутньої професійної діяльності. Структурно-логічна схема організації освітньо-професійної діяльності учнів професійно-технічного навчального закладу подана на рис. 1.

Якщо мотив і мета збігаються, ідеться про виникнення діяльності: в іншому випадку виникає дія як результат стимулювання. На нашу думку, це дуже важливе положення: формування компетентності має бути пов'язане, насамперед, з включенням учня у професійну діяльність, де джерелом його активності є пізнавальна потреба, а не потреба-стимул. **Таким чином, другою педагогічною умовою** формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників виділяємо *цілеспрямований розвиток в учнів потреби в оволодінні професійною діяльністю та самовдосконаленні.*

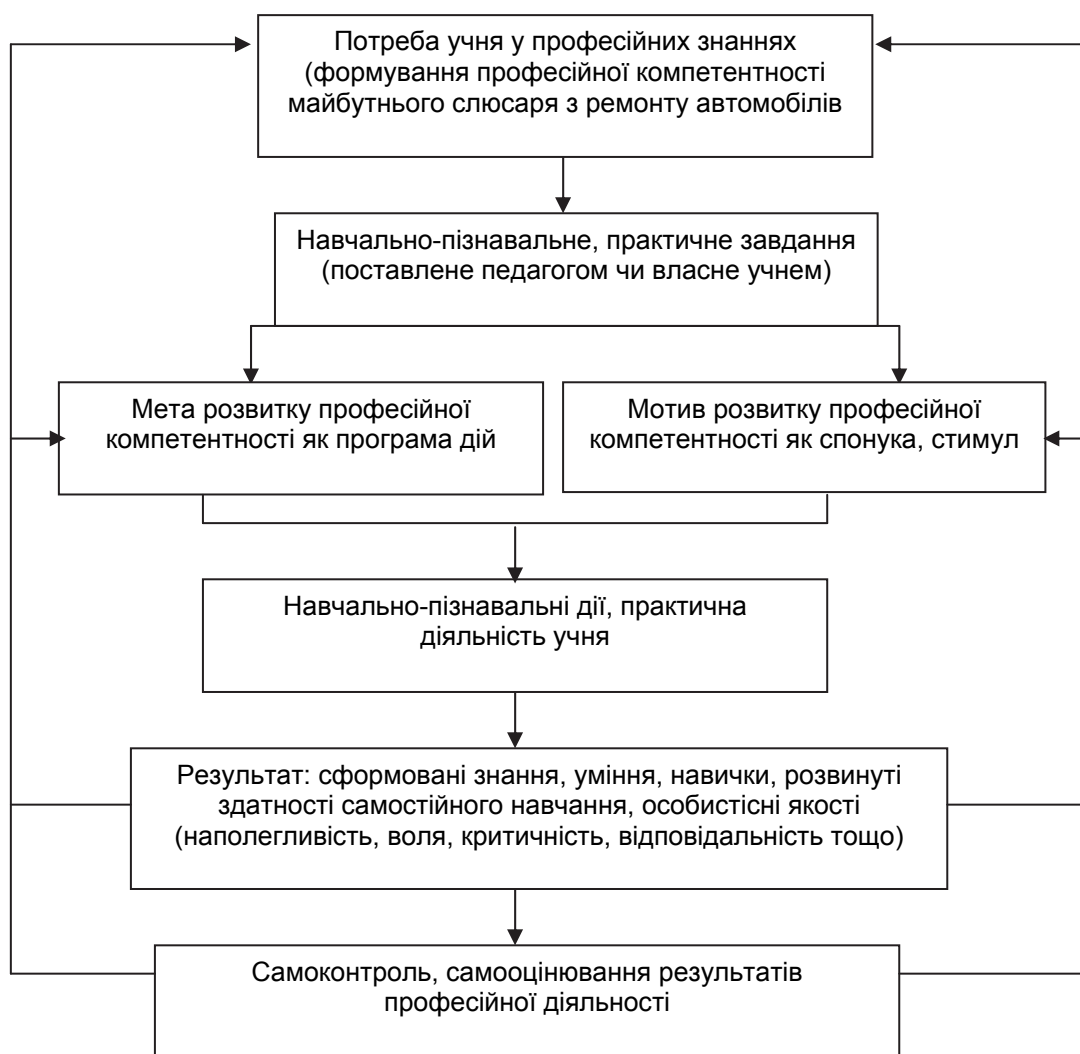

Рис. 1. Структурно-логічна схема організації навчальної діяльності учня

Актуальність вивчення питань, пов'язаних із процесом адаптації учнів до навчання у професійно-технічних навчальних закладах, зумовлена наявністю не лише політичних і соціально-економічних проблем в Україні, а й з

особливостями соціального становлення молоді в соціумі. На нашу думку, саме адаптація учня до навчання, розвиток професійної зацікавленості, зокрема до сфери транспорту, виступає першим етапом у його самостійному дорослому житті, адже використовуючи навчання як надійний інструмент впливу на самосвідомість молодого людини, на її особистісний, навчальний і соціальний розвиток, можна підготувати індивіда до повноцінного самостійного життя.

Незайве вказати, що цілеспрямована педагогічна діяльність щодо формування в учнів теоретичних знань, професійних умінь має започатковуватися вже з перших днів навчання через те, що система професійно-технічної підготовки суттєво відрізняється від умов оволодіння знаннями в середній школі. Зауважимо, що, крім загальноосвітньої підготовки, учень професійно-технічного навчального закладу має оволодіти обраною професією, використавши при цьому здобутий обсяг загальнопрофесійних, професійно-теоретичних, професійно-практичних знань. А це, природно, вимагає сумлінного, наполегливого, самостійного навчання, тому **системно-послідовне формування в учнів «умінь навчатися» виокремлюємо як третю педагогічну умову формування професійної компетентності майбутнього слюсаря з ремонту автомобілів.**

У сучасній педагогіці усталеним є положення про те, що, крім спадковості і виховання, значним чинником розвитку особистості є середовище⁶. Не можна не вказати на той факт, що середовище, у якому знаходиться людина, безпосередньо чи опосередковано впливає на її розвиток, наповнює змістом все те, що її оточує, починаючи від сім'ї, родини, кола ровесників і до навчального та трудового колективів. Освітнє середовище впливає на професійну діяльність учня через певні професійні та виховні ситуації. Варто підкреслити, що виховною може бути будь-яка ситуація, або захід, якщо надати їм педагогічного спрямування. І тут слід створити таку атмосферу, щоб учень відчув себе комфортно у цьому колективі: доброта, увага й піклування; зміцнення віри у власні сили; залучення до цікавої діяльності. Наприклад, під час адаптації учня у навчальному закладі можуть виникнути несприятливі фактори, які негативно впливають на його самопочуття в групі, соціальний статус. У свою чергу, такі соціальні негаразди можуть спричинити появу заниженої або завищеної самооцінки, прояв агресивності чи соціальної дезадаптації. Таким чином, **створення сприятливого середовища для професійної діяльності учнів** є четвертою домінантною умовою ефективного формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. Отже, враховуючи доробки науковців, власний досвід, результати факторного аналізу, ми визначили такі провідні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів:

- застосування інтерактивних педагогічних технологій;

---

⁶ Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Ф. Євсюков ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Харків, 2006. — 172 с.

- цілеспрямований розвиток в учнів потреби в оволодінні професійною діяльністю та самовдосконаленні;
- системно-послідовне формування в учнів «умінь навчатися»;
- створення сприятливого середовища для навчально-професійної діяльності учнів.

Вказані педагогічні умови можна певним чином диференціювати за способом впливу, виділивши групи організаційних, змістових та мотиваційних умов (див. рис. 2):

- перша група — організаційні умови, що справляють вплив на формування в учнів здатностей до подальшої професійної діяльності через специфічну організацію досліджуваного процесу;

- друга група умов стосується мотивації до майбутньої професійної діяльності і полягає в цілеспрямованому розвитку в учнів потреби в самоосвіті та самовдосконаленні;

- третя містить інструментально-технологічну умову, що полягає в системно-послідовному формуванні знань, умінь, навичок «умінь навчатися» у майбутніх кваліфікованих робітників.

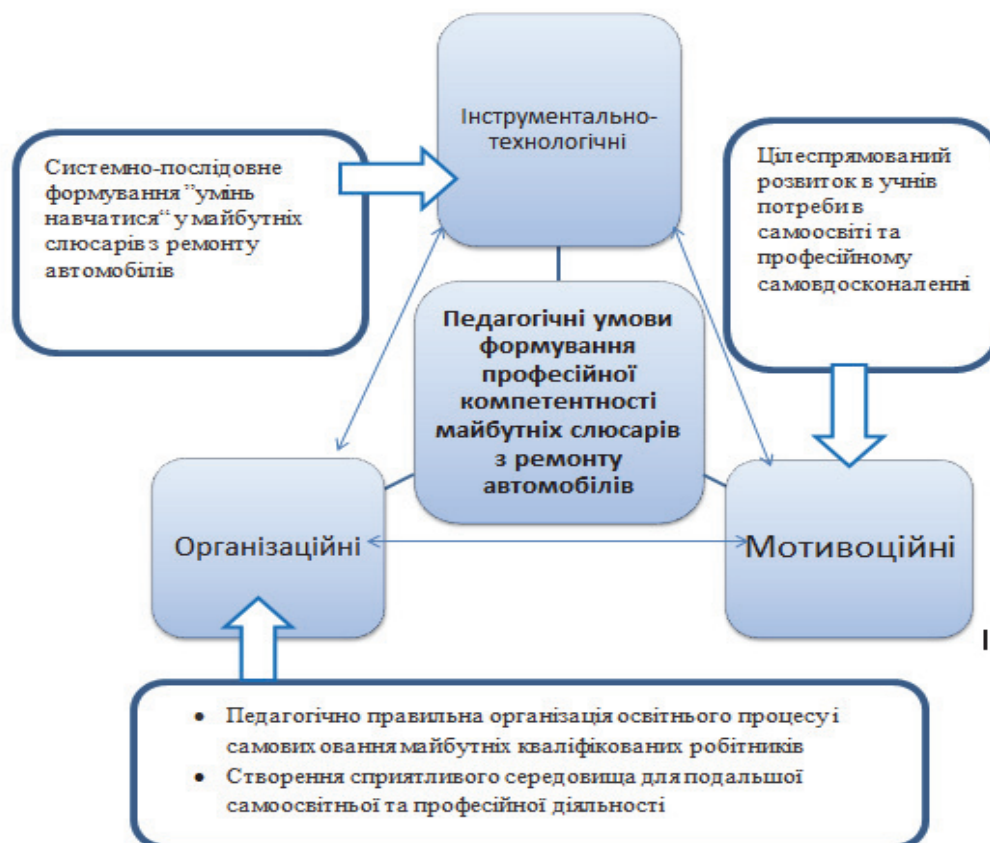

Рис. 2. Педагогічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічного навчального закладу

Висновки

За результатами дослідження можемо стверджувати, що професійна діяльність майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів потребує розвитку певних умінь і навичок, найголовнішою з яких для кожного висококваліфікованого фахівця — є навичка самовдосконалення, особистого професійного самовиховання. Проте це не означає, що викладачі і майстри виробничого навчання мають нав'язувати своє бачення завдань професійного розвитку, професійної діяльності учнів, відкрито спонукати вихованців самовдосконалюватися. Спостереження, здійснені нами у процесі експериментальної роботи, переконують, що при цьому важливо дотримуватися принципу «прихованості виховних впливів»: виховання тим ефективніше, чим менше його помічають вихованці, за умови виконання запропонованих педагогічних умов.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Створення та опрацювання електронно-освітніх ресурсів стосовно формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічному навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. — 2-е изд. — Казань : Центр инновационных технологий, 2000. — С. 124.
2. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения [Електронний ресурс] / Ю. К. Бабанский. — М., 1977. — Режим доступа : <http://konspekta.net/lek-3492.html>
3. Белкин А. С. Ситуация успеха: книга для учителей / А. С. Белкин. — Екатеринбург, 1997. — 224 с.
4. Гоменюк Д. В. Педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 — «Теорія і методика професійної освіти» / Д. В. Гоменюк ; Ін-т професійно-технічної освіти НАПН України. — Київ, 2014.
5. Дубініна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Дубініна ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». — Переяслав-Хмельницький, 2013.
6. Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у навчальному процесі вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Ф. Євсюков ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Харків, 2006. — 172 с.

7. Качалова Л. П. Педагогическая импровизация / Л. П. Качалова // Теоретическое обоснование основных понятий, обеспечивающих диссертационные исследования : монографія / Л. П. Качалова. — Шадринск, 2006. — С. 130–138.
8. Короткий тлумачний словник української мови / за ред. Д. Г. Гринчишина; заг. ред. Л. В. Савченко. — Харків : Прапор, 2004.
9. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. — Київ : А.С.К., 2001. — 256 с.
10. Психологічний словник / за ред. І. В. Войтко. — Київ : Вища шк., 1982. — 218 с.
11. Сіткар С. В. Підготовка інженерів-педагогів у галузі транспорту до організації педагогічного діагностування : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / С. В. Сіткар. — Тернопіль : Б. в., 2012. — 19 с.
12. Textes de base en psychologie. Vygotsky aujourd'hui. Neuchâtel P. — Delachaux & Niestlé, 1985. — P. 23–118.

Andriy Kononenko

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL COMPETENCE
MECHANIC ON CAR REPAIRS IN
VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

The article analyzes the main issues of implementation of pedagogical conditions of formation of professional competence repairman cars Vocational Educational Institutions.

Fruitful analysis of scientific works on research, personal experience, the results of the factor analysis, we identified the following key pedagogical conditions of formation of professional competence mechanic on car repairs:

- use of interactive teaching technologies;
- purposeful development of students' needs in mastering the profession and self-improvement;
- systematic and consistent development of students' abilities to learn";
- creating a favorable environment for teaching and professional work of students.

To study involved teaching staff Stryjski higher vocational school, kindergarten CPG Severodonetsk, Rubizhne industrial pedagogical technical school, Ismail Center for Vocational Education.

We described the results of the statistical analysis Pilot study was selected the most influential factors according allow teaching staff to organize productive formation of professional competence mechanic on car repairs, including: student motivation to mastering future profession; prospects for professional work, the need to constantly replenish the amount of knowledge; Developing character classes; Modern forms of individual and collective training (class discussion, tutorial project); Intellectual extracurricular activities of students (groups, clubs, competitions); possession pupil cognitive skills; availability of quality manuals and textbooks including electronic; objective methods for monitoring student achievements; Additional individual extracurricular activities with students; Requirements teacher (master) on the formation of high-quality knowledge on specific academic subject; latest examples of automotive engineering and diagnostic tools and repair; computers (Internet), IT-technology. The study can say that the future professional activity repairman of cars requires the development of specific skills, the most important of which are each highly skilled specialist — is a skill improvement, personal professional self.